

Галина Іванчук, канд.пед.наук, доцент  
Уманський державний педагогічний  
університет імені Павла Тичини  
м. Умань

### **Основні педагогічні характеристики програми «Філософія для дітей»**

Розроблена й експериментально апробована технологія передачі філософських знань дітям, запропонована професором М.Ліпманом та його співробітниками (Інститут з розвитку філософії для дітей при Монклар коледжі, США), реалізується через впровадження у навчально-виховний процес початкової, середньої та старшої школи курсу „Філософія для дітей”. В його основу покладено ідею, згідно з якою давня філософія є найбільш ефективним засобом розвитку мислення людини.

Основні педагогічні характеристики програми „Філософія для дітей”, сформульованих М.Ліпманом зосереджені на:

Моделювання як метод навчання вчителів. Підготовка вчителів, які будуть працювати за програмою „Філософія для дітей”, здійснюється тими ж методами, що й при реалізації самої програми. Адже якщо практикувати читання лекцій, то саме лекційний метод стане домінуючим у навчальному процесі з дітьми. Тому підготовка вибудовується за допомогою навчальних семінарів-дискусій, які на практиці дозволяють учителям оволодівати необхідною методикою і технологією.

Операціоналізація понять через вправи та інші види діяльності учнів. У людей, які мислять беззмістовно, є деяке уявлення про те, що вони прагнуть висловити. Однак у них не існує необхідності визначати фундамент, на якому базуються ці уявлення. Ліпман вважає, що „ідеальною програмою боротьби із беззмістовністю мислення може стати освітній курс, який би повністю спрямовувався на навчання операціям з поняттями”. Це означає, що всі поняття вводяться на основі спеціальних вправ, які забезпечують мислительні дії з ними, з планами обговорення та дослідницькими завданнями. Операційний підхід „допомагає дітям у класі побачити, як працює дане поняття” [1, с.21].

Починати необхідно з власного досвіду дітей. Автори програми „Філософія для дітей” вважають не доцільним розраховувати на успіх за умов, коли дітям як матеріал для обговорення пропонується досвід незнайомих їм людей. Краще, якщо це буде їхній власний досвід. Разом з тим, зазначається, що певна обробка чужого досвіду, внаслідок чого він стає доступним дітям завдяки залученню їх до його змісту, наприклад, до діяльності з оцінювання того чи іншого твору мистецтва, сприяє тому, що вони виявляють чудове сприйняття й легко навчаються використовувати смислові значення, закладені в цьому змісті. Отже, якщо пропонувати дітям штучні проблеми, далекі від їхнього безпосереднього практичного досвіду, це не дасть позитивних результатів [1, с.22].

Заохочення діалогу в групі. Перевага надається загальному діалогу в класі, а не традиційно прийнятому діалогу між учителем та учнем, що має на меті розвинути в учнів соціальні імпульси. Поряд із цим, такий досвід забезпечує підготовку учнів до співробітництва в процесі дослідження, до привласнення його результатів. Вони навчаються слухати один одного, визначати власні похідні посилення поряд з посиленнями інших учасників дослідження, оцінювати логічність суджень і, нарешті, разом складати картину всього процесу міркування. У зв'язку з цим посилюється значення вмінь учителя делегувати всі ці функції учням, залишаючись при цьому співучасником дослідницького процесу.

Задоволення прагнення змістових значень. Мірою вдосконалення учнями методів своєї роботи, вони виявляють усе менше схильності до швидкого встановлення „істини” стосовно того чи іншого конкретного випадку. Завжди залишається місце для нових даних, для наступної „саморевізії дослідницької процедури”, для розгляду нових і більш змістовних теорій, які, в свою чергу, вимагають переосмислення уявлень, які до цього вважалися непохитними. Автори програми „Філософія для дітей” вважають, що діти не є гарячими прихильниками вірогідності фактів; вони доволі легко погоджуються з тим, що

„істини, які не є тавтологіями, можуть виявитися нескінченними й неабсолютними” [1, с.22].

Наводячи такі педагогічні характеристики програми „Філософії для дітей”, Ліпман звертається до прихильників традиційної моделі навчання, які стверджують, нібито запропонований ним підхід накреслює розпорошену, непрактичну, нереальну модель освіти. Обґрунтовуючи доцільність своїх ідей, американський дослідник справедливо стверджує недоцільність відокремлення вироблення мислительних навичок від практичних знань і вмінь розв’язувати конкретні завдання – усталені засади вибудови навчально-виховного процесу. У цьому випадку „на виході” суспільство одержує людей, які не вміють переносити наявні в них знання й уміння в нові, нестандартні ситуації. Насправді ж, мета освіти має полягати у формуванні людей, які вміють критично мислити і спроможні до інновацій. Досягти її можливо лише за умов, коли „когнітивні процеси, що відбуваються в голові молодих людей, будуть відточуватися різноманітними засобами, а не лише тими, які вимагають пам’яті та дії». В іншому випадку, численні проблеми, з якими стикається індивід у мікро- та макросоціумі, залишаться не розв’язаними, а їх небезпечні тенденції будуть поглиблюватися [2, с.15].

Таким чином, розроблений і запроваджений у навчально-виховний процес американських шкіл курс „Філософія для дітей” можна оцінювати як досить вдалу спробу подолати недоліки традиційної освіти не лише у змістовому, а й процесуальному аспектах.

#### Література:

1. Lipman M. Philosophy for children / Lipman M. // *Metaphilosophy*. – 1976. – N 7. – P.17 –39.
2. Lipman M. Thinking and the School Curriculum // Lipman M, Sharp M., Oscanyan F. *Philosophy in the Classroom*. Sec/ Ed./ Lipman M. – Philadelphia, 1980. – P.12 –31.